OHJE VERTAISARVIOIJALLE

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (SKS) on tieteellinen seura ja pitkien perinteiden varaan rakentava avoimen tieteen kustantaja. Julkaisujemme keskeisiä aloja ovat suomalainen kulttuuri, perinne, historia, kirjallisuus ja suomen kieli, mutta teoksemme ovat usein monitieteisiä. Julkaisufoorumi on luokitellut SKS:n kustantajana johtavalle tasolle 2. Olemme sitoutuneet Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeisiin hyvästä tieteellisestä käytännöstä (https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk).

Kaikki SKS:n tiedesarjoissa ilmestyneet teokset julkaistaan sekä painettuina kirjoina että avoimina sähkökirjoina (*open access*) osoitteessa https://oa.finlit.fi.

Tässä ohjeessa kuvataan tieteellisen kustantamisemme periaatteet ja vertaisarviointikäytäntömme sekä annetaan ohjeita arviointilausunnon laatimiseen.

OHJE VERTAISARVIOIJALLE **1**

VERTAISARVIOINTI TIETEELLISEN LAADUN TAKEENA **1**
SKS:n tieteelliset sarjat 2

ASIANTUNTIJA-ARVIO KUSTANTAJAN JA KIRJOITTAJAN TUKENA **4**
Vertaisarvioinnin käytännöt 4
Lausunnon sisältö, jäsennys ja arviointiasteikko 5
Mihin arvioinnissa on hyvä kiinnittää huomiota? 5

VERTAISARVIOINTI TIETEELLISEN LAADUN TAKEENA

Kaikki SKS:n tiedekustantamon teokset ovat vertaisarvioituja julkaisuja, ja ne on varustettu SKS:n omalla ”vertaisarvioitu tiedekirja” -leimalla ja TSV:n vertaisarviointitunnuksella.

Suomenkielisiin tiedesarjoihimme saapuvat kirjaehdotukset vastaanottaa SKS:n julkaisukoordinaattori, joka vie ne vertaisarvioinnista vastaavan julkaisuvaliokunnan käsiteltäväksi. Julkaisuvaliokunta nimeää käsikirjoitukselle kaksi ulkopuolista, nimetöntä asiantuntija-arvioijaa, jotka antavat käsikirjoituksesta lausunnot. Asiantuntijalausuntojen tarkoituksena on auttaa julkaisuvaliokuntaa päättämään tarjotun käsikirjoituksen julkaisukelpoisuudesta ja sopivuudesta tieteellisiin sarjoihimme.

Englanninkielisten Studia Fennica -sarjojemme kirjaehdotukset käsittelee ja arvioijat nimeää kunkin alasarjan päätoimittaja.

Kaikki lopulliset kustannuspäätökset tekee SKS:n hallituksen nimeämä tieteellisesti ansioitunut julkaisuvaliokunta, joka punnitsee arvioitavan käsikirjoituksen sekä siitä saadut vertaisarviointilausunnot. Julkaisuvaliokunnan jäsenet kerrotaan täällä: https://www.finlit.fi/tietoa-meista/organisaatio/luottamuselimet-ja-johto/#julkaisuvaliokunta

SKS:n tieteelliset sarjat

Julkaisemme monografioita ja kokoomateoksia neljässä suomenkielisessä sarjassa, joista kahta toimitamme yhteistyössä Suomen Historiallisen Seuran kanssa. Lisäksi julkaisemme Kalevalaseuran vuosikirjoja sekä englanninkielistä Studia Fennica -sarjaa, joka vie suomalaisen tutkimuksen tuloksia maailmalle. Lopulliset kustannuspäätökset kaikissa sarjoissa tekee SKS:n julkaisuvaliokunta.

Tieteellisiä sarjojamme ovat (suluissa Julkaisufoorumin luokitus ja vertaisarvioinnista vastaava taho):

- Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia (JuFo 2-taso, SKS:n julkaisuvaliokunta)
- Tietolipas (JuFo 1-taso, SKS:n julkaisuvaliokunta)
- Studia Fennica alasarjoineen Anthropologica, Ethnologica, Folkloristica, Historica, Linguistica ja Litteraria (JuFo 2-taso, sarjojen päätoimittajat)
- Historiallisia Tutkimuksia (JuFo 2-taso, SHS:n julkaisuvaliokunta)
- Historiallinen Arkisto (JuFo 1-taso, SHS:n julkaisuvaliokunta)
- Kalevalaseuran vuosikirja (JuFo 1-taso, Kalevalaseura).

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia (SKST)

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia on kunnianhimoinen humanistinen tiedesarja, joka tähtää korkeaan laatuun ja kiinnostaviin tieteellisiin avauksiin suomalaisen kulttuurin ja kulttuuriperinnön – erityisesti kielen, kirjallisuuden ja kansanperinteen – tutkimuksessa.

Sarjan teokset ovat monografioita ja kokoomateoksia, jotka usein tarkastelevat aihettaan monitieteisellä otteella. Ne avaavat uusia näkökulmia alansa ajankohtaisiin kysymyksin ja antavat painavan panoksen niiden teorioiden tai metodien kehittämiseen.

Perinteikäs sarja on ilmestynyt vuodesta 1834, ja siinä on julkaistu muun muassa *Kalevala* ja *Seitsemän veljestä*. Nykyisin sarja keskittyy yksinomaan tieteeseen ja se on luokiteltu julkaisufoorumin tasolle 2 eli johtavien kansallisten julkaisujen tasolle. Sarjaan tarjottujen käsikirjoitusten vertaisarvioinnista vastaa SKS:n julkaisuvaliokunta.

Tietolipas

Tietolippaat ovat yliopistollisia kurssikirjoja, tieteellisesti päteviä yleisteoksia tai alansa kansainvälisiä aiheita ja suuntauksia suomalaiseen kontekstiin tuovia monografioita ja kokoomateoksia. Tietolippaissa aukeavat lukemisen ilo, näkökulmien rikkaus ja tieteellisen kirjoittamisen uudet muodot.

Vuodesta 1945 saakka julkaistu sarja on luokiteltu julkaisufoorumin tasolle 1. Sarjaan tarjottujen käsikirjoitusten vertaisarvioinnista vastaa SKS:n julkaisuvaliokunta.

Studia Fennica

Englanninkielinen Studia Fennica -sarja vie suomalaisen ihmistieteellisen tutkimuksen tuloksia maailmalle. Sarjan monografiat ja kokoomateokset edustavat kielen-, kulttuurien- ja historiantutkimuksen uusimpia tuulia niin Suomessa kuin kansainväliselläkin tutkimuskentällä.

Sarja on jaettu tieteenalojen mukaan kuuteen alasarjaan: Anthropologica, Ethnologica, Folkloristica, Historica, Linguistica ja Litteraria. Kullakin sarjalla on omat päätoimittajansa, jotka käsittelevät tarjotut käsikirjoitukset ja nimeävät niille vertaisarvioijat.

Vuodesta 1933 ilmestyneen sarjan teokset sijoittuvat julkaisufoorumin luokituksessa tasolle 2.

Historiallisia Tutkimuksia

Historiallisia Tutkimuksia -sarjassa julkaistaan suomeksi korkeatasoista ja kansainvälisesti relevanttia historiantutkimusta. Tutkimukset liittävät tutkimansa ilmiöt osaksi niin suomalaista kuin kansainvälistäkin tutkimuskenttää, tarjoavat uusia näkökulmia ja tulkintoja sekä ovat metodologisesti ja teoreettisesti kunnianhimoisia.

Vuodesta 1918 ilmestynyt sarja on luokiteltu julkaisufoorumin tasolle 2 eli johtavien kansallisten julkaisujen tasolle. Sarjaan tarjottujen käsikirjoitusten vertaisarvioinnista vastaa SHS:n julkaisuvaliokunta.

Historiallinen Arkisto

Historiallinen Arkisto -sarjassa ilmestyy korkeatasoista historiantutkimusta, jolta edellytetään uutta empiiristä tietoa, historiantutkimuksen menetelmien soveltamista sekä tutkimuksen ajankohtaista liittämistä suomalaiseen tutkimuskenttään.

Vuonna 1866 perustettu sarja on luokiteltu julkaisufoorumin tasolle 1. Sarjaan tarjottujen käsikirjoitusten vertaisarvioinnista vastaa SHS:n julkaisuvaliokunta.

Kalevalaseuran vuosikirja

Kalevalaseuran vuosikirjassa julkaistaan vertaisarvioituja artikkeleita perinteen- ja kulttuurintutkimuksen alalta. Teema on uusi joka vuosi. Artikkeleissa käsitellään suullista perinnettä, kansanrunoja, Kalevalaa ja sen juuria ja käyttöä, mutta myös laajempia kulttuurintutkimuksellisia teemoja.

Kalevalaseuran hallitus toimii vuosikirjan toimitusneuvostona, julkaisee kirjoituskutsun ja vastaa tarjottujen artikkelien vertaisarvioinnista. Vuodesta 1921 ilmestynyt vuosikirja sijoittuu Julkaisufoorumin tasolle 1.

ASIANTUNTIJA-ARVIO KUSTANTAJAN JA KIRJOITTAJAN TUKENA

Pyrimme kustannustoiminnassamme aina korkeaan tieteelliseen laatuun. Vertaisarvioijien tekemä työ on meille korvaamattoman tärkeää. Asiantuntijalausuntojen tarkoituksena on auttaa julkaisuvaliokuntaa päättämään tarjotun käsikirjoituksen julkaisukelpoisuudesta ja sopivuudesta tieteellisiin sarjoihimme. Lausunnot tukevat myös kirjoittajaa käsikirjoituksen muokkaamisessa entistä paremmaksi.

Vertaisarvioinnin käytännöt

Julkaisukoordinaattori kertoo lausuntopyynnön yhteydessä, mihin sarjaan julkaisuvaliokunta harkitsee arviointiin lähetettävän käsikirjoituksen sopivan. Julkaisukoordinaattorin kanssa sovitaan lausunnolle **määräaika**, johon mennessä lausunnon toivotaan valmistuvan. Aikaa on tyypillisesti kahdeksan viikkoa, mutta aikataulu neuvotellaan aina erikseen. Saat käsikirjoituksen arvioitavaksesi sähköpostitse tai halutessasi tulostettuna postitse.

Arvioijien valinnassa pyritään ottamaan huomioon **esteellisyys**. Arvioijaksi ei valita sellaista henkilöä

- joka on käsikirjoituksen kirjoittajan/kirjoittajien lähisukulainen tai
- joka toimii kirjoittajan/kirjoittajien esimiehenä, alaisena tai työn ohjaajana tai
- jolla on ollut yhteisiä julkaisuja kirjoittajan/kirjoittajien kanssa viimeisen kolmen vuoden aikana.

Arviointi on nimetön molempiin suuntiin, ellei toisin sovita. Asiantuntijana saat arvioitavaksesi nimettömän käsikirjoituksen, eikä tietoa arvioijista luovuteta kirjoittajille tai ulkopuolisille. Suomen tiede- ja kieliyhteisön pienuus asettaa kuitenkin nimettömyydelle omat haasteensa. Jos uskot tunnistavasi kirjoittajan, kerro siitä julkaisukoordinaattorille lausuntoa palauttaessasi. Jos sinulla on eturistiriita käsikirjoituksen sisällön tai olettamasi kirjoittajan kanssa tai olet muuten osallinen asiaan, kerro siitä *viipymättä* julkaisukoordinaattorille.

Arvioitavat käsikirjoitukset sekä niistä annetut lausunnot ovat **luottamuksellista aineistoa**. Niistä ei saa keskustella eikä niitä saa näyttää ulkopuolisille, ellei asiasta perustellusti sovita kustantajan kanssa. Julkaisemattoman käsikirjoituksen sisältöä ei saa käyttää omaksi edukseen, ja arviointitehtävissä tulee kunnioittaa tekijöiden oikeuksia liittyen esimerkiksi ideoihin, tutkimusaineistoihin ja tulkintoihin.

Arkistoimme arviointiin lähetetyt käsikirjoitukset ja niistä saadut lausunnot kirjoittajatietoineen. Luovuttaessasi lausunnon annat suostumuksesi sen arkistointiin SKS:n suljettuun arkistoon, johon voi tutustua vain poikkeusluvalla. Voimme antaa tällaisen luvan esimerkiksi Tutkimuseettisen neuvottelukunnan tai Tieteellisten seurain valtuuskunnan edustajalle.

On hyvä tiedostaa, että sinut arvioijaksi nimennyt asiantuntijataho voi omassa arvioinnissaan päätyä kanssasi eri kannalle. Mikäli haluat missään vaiheessa keskustella oman lausuntosi roolista arviointiprosessissa, voit olla yhteydessä kustannusjohtajaan.

Luvatessasi antaa käsikirjoituksesta lausunnon, vahvistat ymmärtäväsi tässä ohjeessa kerrotut periaatteet ja sitoudut niihin. Lausunnosta ei makseta palkkiota, mutta asiantuntija-arviointitehtävät lasketaan tieteelliseksi ansioksi. Voit mainita ansioluettelossasi toimivasi SKS:n tieteellisten sarjojen arvioijana.

Lausunnon sisältö, jäsennys ja arviointiasteikko

Lausunto on hyvä aloittaa kirjahanketta koskevilla **yleisillä huomioilla**. Toivomme, että arvioija kirjaa käsikirjoitusta koskevat **huomautukset luvuittain**. Suosittelemme jäsentämään lausunnon käsikirjoituksen lukujen mukaisesti siten, että jokaisen luvun kohdalla todetaan erikseen, miten kyseinen luku arvioidaan alla mainitulla asteikolla ja esitetäänkö siihen muutoksia. Erityisen tärkeää tämä on kokoomateoksissa, joissa tekstien taso voi vaihdella. Lisäksi lausunnon loppuun on hyvä tehdä **arvio käsikirjoituksen kokonaisuudesta**.

Hyvä lausunto ottaa perustellen kantaa käsikirjoituksen ansioihin ja puutteisiin sisällön, rakenteen, mahdollisen kuvituksen ja muiden huomionarvoisten seikkojen osalta. Toivomme, että käytät arviossasi seuraavaa asteikkoa:

1: Käsikirjoitus on julkaistavissa sellaisenaan

2: Käsikirjoitus on hyväksyttävissä, jos siihen tehdään muutoksia ja korjauksia.

3: Käsikirjoitus ei ole vielä julkaisukelpoinen, mutta on kehittelemisen arvoinen. Uusi käsikirjoitus vaatii uuden arviointikierroksen.

4: Käsikirjoitus ei ole Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran tieteellisissä sarjoissa julkaistavaa tasoa, vaan suositellaan hylättäväksi.

Tyypillinen arviolausunto on pituudeltaan 2–6 liuskaa. Mitä yksityiskohtaisempi ja perustellumpi lausunto on, sitä vahvemmin se tukee meitä päätöksenteossa ja kirjoittajaa käsikirjoituksen työstämisessä. Lausunnot auttavat merkittävästi myös kirjoittajia, jos mukana on konkreettisia ehdotuksia käsikirjoituksen parantamiseksi. Kirjoittaja saa nähtäväkseen anonymisoidun lausunnon.

Asiantuntijalausunto tulee kirjoittaa rakentavasti, kannustavasti ja mahdollisimman perustellusti ottaen huomioon, että kirjoittajien tyylit ovat erilaisia ja moniäänisyys kuuluu tutkimukseen. Erilaiset tulkinnat eivät ole puutteita tai virheitä. Kirjoittajalle annettava palaute voi olla suoraa, mutta sen on oltava asiallista ja perusteltua.

Mikäli käsikirjoitus tai artikkeli arvioidaan em. asteikolla tasolle 2 tai 3, tekijöitä yleensä pyydetään muokkaamaan käsikirjoitusta lausuntojen mukaisesti ja kirjoittamaan muutosraportti, jossa selostetaan yksityiskohtaisesti, kuinka kritiikki on huomioitu uudessa käsikirjoituksessa. Tavallisesti uusi käsikirjoitusversio ja muutosraportti lähetetään vielä toisen alkuperäisen arvioijan nähtäväksi. Toisella arviointikierroksella käsikirjoitusta on tarkoitus tarkastella muutosraportin valossa keskittyen ensisijaisesti tehtyihin muutoksiin, ei niinkään enää koko käsikirjoituksen sisältöön. Julkaisukoordinaattori on uudelleen yhteydessä arvioijiin, joilta toivotaan vielä näkemystä uudesta käsikirjoitusversiosta.

Mihin arvioinnissa on hyvä kiinnittää huomiota?

Asiantuntijalausunnon tarkoituksena on auttaa SKS:n julkaisuvaliokuntaa päättämään tarjotun käsikirjoituksen julkaisukelpoisuudesta ja sopivuudesta SKS:n tieteellisiin sarjoihin.

Julkaisemme sekä monografioita että kokoomateoksia. *Monografioiden* toivomme olevan kiinnostavia, perusteltuja ja eheitä kokonaisuuksia, joissa aiheen käsittelyn kaari kantaa alusta loppuun asti. *Kokoomateoksen* tulee niin ikään muodostaa eheä kokonaisuus, jonka osat (johdanto ja yksittäiset artikkelit) tukevat toisiaan. Hyvin toimitetussa kokoomateoksessa on laaja johdanto, jossa tutkimus kontekstualisoidaan ja kokoelman

sisältö ja tavoitteet esitellään lukijalle. Loppuluku on johdannon pari, jossa vedetään yhteen kirjan tärkeimmät tulokset. Yksittäisten artikkelien tulisi toimia kokoomateoksen lukuina, joilla vain on eri kirjoittajat. Yksittäisten artikkelien ansiot ja mahdolliset puutteet on hyvä mainita.

Arvioi myös sitä, miten käsikirjoitus suhteutuu aiempaan kotimaiseen ja kansainväliseen tutkimukseen. Tunteeko kirjoittaja lähteet ja aihepiirinsä kirjallisuuden ja hyödyntääkö sitä riittävissä määrin? Jos pidät käsikirjoituksen lähteitä tai niiden käytön tapaa puutteellisena, auta kirjoittajaa eteenpäin nimeämällä oleellinen kirjallisuus. Mitkä ovat ne keskeiset lähteet, jotka puuttuvat käsikirjoituksesta?

Mainitse lausunnossasi, jos käsikirjoitus on vahvasti päällekkäinen aiemmin julkaistun aineiston kanssa. Myös epäily plagioinnista sekä sitaattien tai lähteiden merkinnän puutteellisuus tulee mainita.

Arvioijana sinun ei tarvitse kielenhuoltaa käsikirjoitusta, mutta voit silti kommentoida myös käsikirjoituksen kieltä, sen ansioita tai puutteita.

Edellä esitetyn lisäksi esimerkiksi seuraavat kysymykset tukevat arviointia.

Tieteellinen taso ja kohderyhmä

- Sopiiko käsikirjoitus aiheeltaan, käsittelytavaltaan ja tieteelliseltä tasoltaan SKS:n tieteellisiin sarjoihin? Onko teos kiinnostava?
- Onko käsikirjoitus ymmärrettävä lähinnä kyseistä tieteenalaa tunteville vai laajemminkin akateemiselle yleisölle?

Teoria, metodit ja tulokset

- Tunteeko kirjoittaja lähteet ja aihepiirinsä kirjallisuuden ja hyödyntääkö sitä riittävässä määrin?
- Tuoko käsikirjoitus relevanttia uutta tietoa, tai onko sen kiinnostavuus teoreettisessa tai metodisessa käsittelyssä?
- Kytkeytyykö esitelty teoreettinen, metodologinen tai käsitteellinen viitekehys empiiriseen esimerkkiin toimivalla tavalla?
- Esitelläänkö aineisto ja menetelmät riittävällä tarkkuudella?
- Tekeekö kirjoittaja tekstissään sen, mitä johdannossa lupaa? Onko teoksessa selkeä tutkimuskysymys ja vastataanko siihen?

Rakenne

- Onko käsikirjoituksen rakenne selkeä ja asia sujuvasti esitetty?
- Mikä on kirjoituksen mahdollisen kuvituksen ja tekstin suhde? Ovatko kuvat informatiivisia ja tarpeellisia?
- Onko käsikirjoitus rakenteeltaan tasapainoinen?